

film na univerzi

Švedska

Igor Koršič

Na Švedskem se študij filma odvija predvsem na dveh visokošolskih ustanovah, na takoimenovani "Dramatiska Institutet" in na Katedri za gledališče in film Univerze v Stockholmu. "Dramatiska Institutet" je akademija, ki usposablja poklicne filmske, gledališke in RTV delavce, medtem ko na Katedri za film stochołmske univerze (Institutionen för teater — och filmsetenskap, Stockholms Universitet, Box 27 062, 102 51 Stockholm) obravnavajo film teoretično, z estetskega, sociološkega, psihološkega, ekonomskega in drugih vidikov. S filmom se obsežneje ukvarjajo še na dveh ustanovah, na katedrah za književnost univerz v Lundu in Umea.

Švedska akademija, "Dramatiska Institutet" (naslov: Dramatiska Institutet, Borgvägen 5, Box 27 090, 102 51 Stockholm), je državna visoka šola, na kateri so mogoči trije načini študija. Osnovna smer je dveletno šolanje, ki izobražuje za naslednje poklice: režiser, dramaturg, producent, fotograf, mojster razsvetljave, tonski mojster, masker in scenograf. Enoletna smer, imenovana splošno produkcijska, je namenjena predvsem tistim, ki se s filmom že ukvarjajo na najrazličnejših ustanovah od televizije do različnih šol. Tudi tretji način filmskega izobraževanja, takoimenovani kratki kurzi, je namenjen že poklicno aktivnim. Ti kurzi trajajo od enega do osmih tednov in obsegajo naslednje predmete: fotografijo, avdio-vizuelno igro (dia-ton), snemanje s super 8, snemanje s 16 mm, dramaturgijo, filmski ton, montažo, producersko-ekonomsko smer, masko in lutke, zgodovino oblačenja, gledališko razsvetljavo, analizo tekstov, poznavanje materialov za scenografijo, patiniranje, scenografsko metodiko, snemanje filmske glasbe in TV-produkcijo.

Pogoj za vpis na to šolo je uspešno opravljena osnovna šola in sprejemni izpit, ki je sestavljen iz preizkusov znanja in spretnosti. Vsako leto sprejmejo okoli trideset študentov na dveletno šolanje (ponavadi se prijavi tudi več kot petsto kandidatov). Poprečna starost študentov je 28 let.

Vsebinska in potek študija sta stalen predmet razprave na "Dramatiska Institutet". Nekateri so proti dolgoletnemu šolanju po vzorcu čeških in poljskih akademij in zagovarjajo zdaj prevladujoči koncept ponavljajočega se teoretičnega izpopolnjevanja. Dramatiska Institutet danes ne daje splošne izobrazbe v nekem smislu skoraj ne daje niti specializirane izobrazbe; slušatelji imajo na razpolago le material in mentorje za praktično delo. Čistih teoretičnih kurzov tako rekoč ni niti s področja filma.

Četudi je formalni pogoj za vpis le osnovna šola, praktično to nikoli ne zadostuje (je le nekakšna bližnjica za genije), že poprečna starost slušateljev, ki je kot rečeno 28 let, nam pove, da pridejo na šolo že formirani ljudje. Ponavadi imajo zaključen študij na filozofski ali drugih fakultetah in to iz najrazličnejših strok, često tudi nekaj semestrov študija na Katedri za gledališče in film.

Preden začnemo z natančnejšim opisom teoretičnega študija filma, naj na kratko in na splošno opišemo švedski visokošolski sistem, ki se precej razlikuje od našega, bolj pa je podoben anglosaškemu. Do "booma" slovite/zloglasne študentske generacije šestdesetih let, (ki je bila med drugimi tudi rezultat nekontroliranega dostopa na univerze) je bil študij na švedskih filozofskih fakultetah še svoboden, to je brez študijskih smeri, ki bi bile konkretno poklicno usmerjene. Splošni akademski naslovi, kot na primer "kandidat filozofije", so pomenili, da je študent zaključil najmanj šest semestrov študija na filozofski fakulteti (lahko pa tudi več) iz skoraj poljubne kombinacije predmetov. Pri tem je poglubil enega, ki mu je dajal določen strokovni profil. Bilo je mogoče študirati tri semestre filmologije, dva semestra primerjalne književnosti, en semester zgodovine umetnosti, kar je dalo filmologa izrazito estetske smeri. Trije semestri filmologije, en politologije in dva sociologije pa so dali bolj sociološko usmerjenega filmologa. Praktično je

takrat študent hodil od katedre do katedre in si nabiral znanje (točke) po svobodni izbiri, kot mu je to pač narekovala usmerjenost njegovega interesa v poljubnem vrsten redu, študiral je lahko celo poljubno hitro, pogoje je postavljale kreditodajalec (posebna državna ustanova). Na Švedskem, kot tudi drugod po svetu, so sistem v prvi polovici sedemdesetih let primerno spremenili, centralizirali, zbirakratizirali, tako da danes glavna skrb študentov ni več študij, ampak kako bodo izpolnili vse pogoje, formalne in administrativne, ki jim jih nalaga sistem, in se dokopali do diplome. Hitrost študija je določena s kolokviji, študij je poklicno in praktično usmerjen, še vedno pa je svoboden vrstni red študija. Od poklicnih usmeritev je mogoče odstopati, vendar le po zapletenem administrativnem postopku. Kljub relativno blagim spremembam so rezultati presenetljivi: študentje danes veliko bolj pogosto razpravljajo o tem, če je umestno toliko in toliko strani študijske literature za toliko in toliko točk, kakor tudi o tem, kaj in zakaj je treba študirati.

Katedra za film se dobesedno prevedeno in malce pretenciozno imenuje "Katedra za gledališko in filmsko znanost" pri Univerzi v Stockholmu. Gledališki in filmski del sta popolnoma ločena in delujeta kot samostojni katedri, le da sta pod isto ekonomsko streho. Ustanovili so jo leta 1969 ob precejšnji pomoči komercialne filmske branže, katere glavni motiv zato je bil, zagotovitev resnega umetniško-akademskega statusa za svojo gospodarsko panogo. Svoje prostore ima v takoimenovani Filmhuset (filmska hiša) na robu Stockholma, kjer je izredno praktično zbrana skoraj vsa filmska dejavnost Švedske. Poleg katedre za film je v hiši še Švedski filmski inštitut, ki pa ni inštitut v običajnem pomenu besede, ampak združenje švedske filmske panoge, ki na podlagi posebne pogodbe z državo vodi švedsko filmsko politiko; med drugimi skrbi za dejavnosti kot so filmski arhiv in kinoteka, filmsko knjižnico in nekaj nekomercialne distribucije in produkcije. V isti hiši so še državna baletna šola, gledališki muzej, več filmskih in televizijskih studijev, akademija (Dramatiska Institutet) in drugo.

Študij filma na katedri je mogoče obiskovati en, dva ali tri semestre, lahko pa se tudi doktorira. (Doselej je doktoriral le en kandidat in sicer iz zgodovine švedske cenzure; zdaj je postal državni filmski cenzor). Poleg rednega študija obstaja še večerni in sicer en semester za pedagoge, posebej prirejen za potrebe vseh vrst učiteljev. Število študentov je že od vsega začetka precejšnje, skupno jih je približno tristo, v prvi semester pa se jih letno vpiše okoli osemdeset. Zaradi posebnih ugodnosti, ki so jih deležni odrasli, ki želijo študirati na visokošolskih ustanovah, so študenti vseh starostnih kategorij. Poklicno se za študij zanimajo predvsem novinarji,

filmski in TV delavci in prosvetni delavci. Veliko jih je že aktivnih v poklicu. Študij sam na Katedri pa ni poklicno usmerjen in ne daje poklicnih profilov. Lahko nastopa le kot stranski predmet pri drugih, predvsem pedagoških, poklicnih usmeritvah.

Študijski načrt v prvem semestru obsega naslednje predmete: sociologija množičnih medijev, filmski jezik in zgodovina filma; v drugem semestru pa praktični kurz — izdelavo kratkega filma na super 8, sociologijo množičnih medijev, zgodovino filma (poglobljeni študij), analizo vsebine filma, seminar in seminarsko nalogo manjšega obsega; tretji semester obsega metodologija znanstvenega dela, specialne kurze po poljubni izbiri: marksistična estetika in film, percepcija filma, švedska komedija tridesetih let, semiotika in film (Število in predmeti teh kurzov variirajo iz semestra v semester). Najpomembnejši element tretjega semestra pa so seminarji in seminarska naloga, ki po obsegu in kriterijih odgovarja naši diplomski nalogi. Magisterij so na Švedskem ukinili, doktorski kurz pa traja 4 leta. Sestavljen je iz kurzov obče filozofije znanosti, posebne metodologije za proučevanje filma (sociološke, psihološke, estetske), pogloblitvenih kurzov iz različnih področij filmske komunikacije ter doktorantskih seminarjev.

Ker je katedra mlada, še ni akademsko umirjena in dostojanstveno okorela. Na njej koeksistirajo in se soočajo različne usmeritve, predvsem pa estetska in sociološka. Soočanje je bilo bolj ostro v začetku sedemdesetih let, zdaj pa so se polemike in nasprotovanja nekoliko poglela. Postalo pa je tudi samo po sebi umevno, da na katedro za film sodi študij največjega dela filma, to je komercialnega filma, da je film treba proučevati tudi iz sociološkega, socialno-psihološkega, ekonomskega in političnega vidika. Tako je v študijskem programu namenjen dobršen del prostora proučevanju in poučevanju o kontroli produkcije in distribucije medijev in o funkciji te kontrole v svetovnem komunikacijskem prostoru, o družbeni vlogi televizije itd. Prepričanje, da televizija s svojo razširjenostjo in družbenim pomenom zasluži posebno pozornost na katedri za film, se je tudi povsem udomačilo, tako bodo na spomlad začeli paralele prvih dveh semestrov študija s posebnim poudarkom na študiju televizije.

Za študij na Katedri za film stockholmske univerze je poleg opravljene srednje šole praviloma predpogoj tudi dobro poznavanje švedskega in angleškega jezika. (Več kot polovica študijske literature je v angleščini). Za doktorante pa švedščina ni nujna, potrebno pa je poleg angleščine vsaj pasivno obvladati še nemščino in francoščino.

zgodovina

Buñuel — / nad / realist

Vladimir Koch

